

Samenvatting van het kwalitatief onderzoek naar nieuwe thema's voor eurobankbiljetten

Dit verslag dient niet te worden gepresenteerd alsof het de zienswijze van de Europese Centrale Bank (ECB) weergeeft. De ideeën in dit verslag komen voor rekening van de auteurs en zijn niet noodzakelijkerwijs die van de ECB.

Samenvatting

Het is een specifieke verantwoordelijkheid van het Eurosysteem om het vertrouwen van het publiek in de eurobankbiljetten te bewaren, de veiligheid en het gebruiksgemak van de biljetten te waarborgen en contant geld nog efficiënter te maken. Bankbiljetten zijn uiterst geavanceerde producten en het kost jaren om ze te ontwikkelen en op de markt te brengen. In het kader van de reguliere ontwikkeling van nieuwe eurobankbiljetten is een procedure voor het bedenken van nieuwe thema's en ontwerpen gestart die uit twee stappen bestaat: 1) de ontwikkeling van een nieuw thema¹ en de bijbehorende motieven² en 2) de ontwikkeling van nieuwe ontwerpen op basis van dat nieuwe thema. Voor die eerste stap heeft de ECB onderzoeksbureau Ipsos de opdracht gegeven kwalitatief onderzoek te doen dat inzichten moest opleveren voor de vaststelling van het nieuwe thema.

Het onderzoek moest twee dingen in kaart brengen: 1) de voorkeuren van het publiek voor het thema van nieuwe eurobiljetten, liefst in de vorm van een lijst met voorkeursthema's en bijbehorende motieven en 2) de opvattingen van het publiek over de gemeenschappelijke ontwerpelementen van de huidige Europa-serie (ES2)³ en over mogelijke nieuwe gemeenschappelijke ontwerpelementen, eveneens met het doel een lijst met voorkeurselementen op te stellen.

Het onderzoek is tussen december 2021 en maart 2022 gehouden onder online focusgroepen in alle 19 landen van het eurogebied plus Kroatië en Bulgarije. Er waren vier focusgroepen per land, in totaal dus 84 (met 422 deelnemers). De groepen waren onderverdeeld naar leeftijd (16-25, 26-40, 41-60 en 61+) en zo samengesteld dat ze min of meer representatief waren voor de bevolking van het land, ook op andere belangrijke sociaal-demografische en gedragsvariabelen (waaronder geslacht, opleiding, geboorteland, houding tegenover de EU en mate van bankbiljettengebruik). De communicatie binnen de groepen gebeurde in de hoofdta(a)l(en) van de deelnemende landen.

Kwalitatief onderzoek heeft tot doel opvattingen, vragen en problemen rond het betreffende onderwerp in kaart te brengen en te onderzoeken. De aanname daarbij is dat de invalshoeken en kwesties die spelen onder de deelnemers een weerspiegeling vormen van wat er binnen de gehele bevolking leeft. In hoeverre die inderdaad representatief zijn voor de hele bevolking of bepaalde groepen daaruit kan echter niet worden gekwantificeerd. **De waarde van kwalitatief onderzoek ligt daarin dat het hele spectrum aan relevante perspectieven en ervaringen en de overwegingen erachter inzichtelijk worden gemaakt. De bevindingen uit dit verslag moeten dan ook niet worden opgevat als statistisch representatief voor de bevolkingen in kwestie.** Zo ook de ogenschijnlijke verschillen in opvattingen en voorkeuren tussen bijvoorbeeld geografische en leeftijdsgroepen die in het rapport worden besproken. Deze moeten uitsluitend als indicatief worden gezien. Ze kunnen er, met andere woorden, op wijzen dat bepaalde opvattingen en voorkeuren vaker voorkomen binnen bepaalde leeftijdsgroepen, landen of sociale groepen.

De belangrijkste bevindingen

Wat betekent het Europeaan te zijn

Om de ideeën over thema's voor nieuwe eurobankbiljetten in context te plaatsen, begonnen alle focusgroepen met een bespreking van de vraag wat het voor de deelnemers betekent om Europeaan te zijn. In de groepen kwamen spontaan vier categorieën met associaties boven:

- **reizen en/of vrij verkeer van personen binnen Europa;**

¹ Het thema is het terugkerende, achterliggende basisonderwerp of kernidee dat consistentie verleent aan het ontwerp van een reeks bankbiljetten.

² De motieven zijn de beelden waarin en waarmee het thema wordt uitgewerkt en die per coupure kunnen verschillen.

³ Gemeenschappelijke ontwerpelementen zijn beelden of symbolen die geen verband houden met het thema maar die praktisch nut hebben of de Europese identiteit uitdrukken.

- **de euro of een gemeenschappelijke munt binnen Europa;**
- **liberale waarden als vrijheid, solidariteit en gelijkheid;**
- **culturele aspecten, zoals de diversiteit aan talen en culturen binnen Europa en de gedeelde Europese geschiedenis.**

In alle gevallen werd 'Europeesheid' voornamelijk gezien vanuit persoonlijke waarden en dagelijkse culturele ervaringen en interesses, en niet zozeer door verwijzingen naar Europese instellingen en EU-wetgeving. **Opmerkelijk was dat Europeesheid werd geassocieerd met zowel gevoelens en ideeën van eenheid, gedeelde waarden en een gezamenlijke geschiedenis (de zaken die Europeanen binden) als waardering voor de variatie aan verschillende culturen en talen waar Europa voor staat (de zaken die Europeanen onderscheiden).**

Beeld en waardering van de huidige Europa-serie bankbiljetten

Over het algemeen hadden de deelnemers geen duidelijk beeld van de huidige serie eurobankbiljetten (ook niet van het thema). Dat gold vooral voor jongeren en deelnemers die liever met kaarten of digitaal betaalden.

Wanneer deelnemers eraan werden herinnerd dat het thema van de huidige serie 'tijdperken en stijlen van Europa' was, **reageerden ze wisselend, van uiterst positief tot neutraal en tamelijk negatief.** Deelnemers die positief reageerden beschouwden het thema (en de bijbehorende motieven) als esthetisch aantrekkelijk en passend voor eurobankbiljetten, omdat het een kernelement uit de Europese cultuurgeschiedenis vertegenwoordigde dat voor alle lidstaten relevant was. Ook verwezen ze spontaan naar de 'neutraliteit' van dit thema. Negatiever waren deelnemers die de historische focus 'ouderwets' of 'stoffig' vonden, of het inherent neutrale ontwerp 'nietszeggend' of 'saai'. Volgens anderen misten het thema en de motieven betekenis of waren ze niet typisch Europees.

Een gevoel van identificatie of een emotionele band met de huidige bankbiljetten kwam onder de deelnemers zelden voor. Dat blijkt ook daaruit dat ze over het algemeen positief stonden tegenover het idee de bankbiljetten te veranderen. Dat werd als een gelegenheid gezien om aantrekkelijker, onderscheidender biljetten te ontwerpen.

Algemene gedachten over mogelijke thema's en motieven voor nieuwe eurobankbiljetten

Wanneer de deelnemers werd gevraagd na te denken over mogelijke nieuwe thema's en deze onderling te vergelijken, noemden ze vaak spontaan specifieke criteria die voor hen van belang waren. Daarbij noemden ze met name dat **een nieuw thema in heel Europa relevant moet zijn en weerklank vinden, zowel de eenheid als de verscheidenheid van de lidstaten moet benadrukken, gemakkelijk te onderscheiden moet zijn en zich voor een in het oog springend ontwerp moet lenen.** Ook werd belangrijk gevonden dat het thema algemeen aanvaardbaar zou zijn en gemakkelijk op bankbiljetten kon worden afgebeeld. Meer affectieve overwegingen, waaronder de mate waarin een thema trots bij de burgers kon opwekken, kwamen doorgaans minder spontaan naar voren.

Over de motieven die het thema moeten uitbeelden waren de deelnemers doorgaans van mening dat die herkenbaar en toegankelijk moeten zijn, terwijl motieven die mogelijk verdeeldheid zaaien en controversieel of aanstootgevend zijn (zoals motieven waaruit culturele stereotypen blijken of die op welke manier dan ook religieus, politiek of ideologisch van aard zijn) vermeden moeten worden. Daarnaast waren de deelnemers duidelijk gecharmeerd van symbolische motieven, met name met betrekking tot de eenheid en waarden van de EU. Tegelijkertijd hadden ze er soms moeite mee motieven te bedenken die volgens hen aan de gestelde criteria voldeden of die brede bekendheid en acceptatie zouden

genieten. Dit leidde er soms toe dat gaandeweg de discussies hun enthousiasme voor bepaalde thema's enigszins bekoelde (zie hieronder).

Deelnemers merkten vaak op dat ze **blij of zelfs trots zouden zijn als een algemeen, gemeenschappelijk thema met een motief uit hun land op een eurobankbiljet zou worden voorgesteld**. Dit lokte vaak discussie uit over het feit dat het aantal coupures beperkt was en de ruimte om lidstaten op de eurobiljetten te vertegenwoordigen dus ook, waardoor er misschien een andere aanpak nodig was, zoals de keuze van **regionale of andere motieven die de landsgrenzen doorsneden of overstegen**. Niet alle deelnemers waren echter evenzeer bereid om het idee van nationale motieven op te geven. Dat gold vooral in Bulgarije en Portugal, waar de nadruk op nationale motieven vooral samenhang met een ervaren behoefte om zich als land meer de gelijke van en gewaardeerd door hun EU-partners te voelen. Zo werd het ontwerp van nieuwe eurobankbiljetten gezien als een mogelijk middel om lidstaten een sterker gevoel van gelijke waardering te geven.

Thema's en motieven waarnaar de voorkeur uitging

De deelnemers hebben een heel scala aan nieuwe thema's en bijbehorende motieven voorgesteld, van thema's die van oudsher met bankbiljetten en munten worden geassocieerd, zoals portretten van hoogwaardigheidsbekleders, natuurfenomenen, monumenten, historische gebeurtenissen, wetenschap en transportmiddelen, tot eigentijdse thema's als het heelal, moderne kunst, populaire gerechten en dranken en sporttoernooien. Ook abstractere of conceptuele thema's als waarden (bijv. vrijheid, gelijkheid en democratie), diversiteit, cultuur en duurzaamheid werden veelvuldig genoemd.

Sommige suggesties voor nieuwe thema's werden door maar een of twee focusgroepen of personen gedaan, **verreweg de meeste echter kwamen meermaals terug** of hielden zeer nauw verband met andere suggesties. **De vier leeftijdsgroepen en de verschillende landen kwamen bovendien opvallend overeen in hoe vaak verschillende thema's werden genoemd**.

Toen de deelnemers werd gevraagd om uit de binnen hun focusgroep besproken thema's de thema's van hun voorkeur te kiezen, deden ze dat vrij gemakkelijk. Enkele eerder voorgestelde thema's werden verworpen of men vond dat ze met andere thema's overlaptten, en hierdoor ontstond op het niveau van alle landen samen een uitgedunde lijst. Zo werd bij de thema's geschiedenis en wetenschap soms overlap met het thema portretten vastgesteld (of andersom) en deze thema's werden dan ook niet afzonderlijk verder uitgewerkt. De voorkeur ging het vaakst uit naar de volgende thema's (gebaseerd op een expliciete voorkeursoefening die binnen elke focusgroep werd gedaan):

- **de natuur;**
- **monumenten en iconische plekken;**
- **portretten;**
- **Europese waarden;**
- **wetenschap en vooruitgang;**
- **kunst.**

Wel vertoonden de opvattingen over deze voorkeursthema's in de loop van de discussies een zekere ontwikkeling. Thema's die als neutraal werden gezien werden gaandeweg populairder, met name 'de natuur' en 'Europese waarden', terwijl thema's die meer discussie uitlokten enigszins aan populariteit inboetten, vooral monumenten en iconische plekken en, in mindere mate, portretten (om redenen die in het vervolg worden besproken).

De natuur

Thema's die verband hielden met de natuur werden door de focusgroepen verreweg het vaakst voorgesteld. De natuur werd meermaals genoemd als een **'neutraal' 'veilig' of 'licht' onderwerp waarover hoogstwaarschijnlijk geen controversen zou ontstaan**. **De natuur werd ook vaak als 'zonder grenzen' of 'universeel' beschreven**, en dus als iets waar alle Europeanen zich gemakkelijk mee konden identificeren. Sommige deelnemers vonden dat dit onderwerp ook een

speciale, symbolische betekenis had, omdat de EU zelf een gemeenschappelijk grondgebied was dat door de burgers van alle lidstaten als 'eigen' kon worden ervaren. Natuurthema's waren verder zo populair vanwege hun esthetische waarde en de algehele sfeer die ze volgens de deelnemers aan de bankbiljetten zouden verlenen. In verschillende landen werden bovendien voorgesteld dat een natuurthema de gelegenheid bood om op de nieuwe bankbiljetten aandacht aan ecologie te geven. De voorgestelde natuurmotieven vielen in vier grote categorieën: landschappen (vooral bergen); waterwegen en bekkens; bloemen, planten en bomen; en dieren.

Monumenten en iconische plekken

Veel deelnemers meenden **dat monumenten en iconische plekken een fundamenteel, direct herkenbaar element van de Europese culturele identiteit uitmaken** en daarom een zeer toegankelijk en aansprekend thema voor bankbiljetten zouden zijn. Ook werd meermaals geopperd dat monumenten en iconische plekken niet alleen symbool stonden voor de ontwikkeling van Europa, maar ook voor de Europese veerkracht en waarden, aspecten die, zo meende men, de Europeanen eveneens verenigen. Tegelijkertijd zag men binnen enkele focusgroepen zelf in dat de keuze van de motieven om deze thema's te verbeelden wel eens lastig zou kunnen worden. Allereerst merkte men op dat monumenten en iconische plekken soms met conflicten en drama's uit het verleden in verband werden gebracht, en dat die voor sommige burgers dus ongunstige associaties konden hebben of zelfs beledigend konden worden gevonden. Ten tweede noemde men de mogelijke problemen bij het vinden van monumenten of iconische plekken die alle landen van het eurogebied vertegenwoordigden. Desalniettemin werden voor het thema monumenten en iconische plekken veel historische gebouwen, kastelen en iconische plekken, religieuze gebouwen, bruggen, museums en galerieën, alsook EU-gebouwen in Brussel en Straatsburg voorgesteld.

Portretten

Portretten bleken **populair: als thema, maar ook als motief bij verschillende ander thema's**, met name wetenschap en vooruitgang, kunst, geschiedenis en sport. Deelnemers waren vooral vaak voorstander van bankbiljetten met **prominenten die een sleutelrol hadden gespeeld in de opbouw of vormgeving van het huidige Europa** en die zo de Europese identiteit hadden helpen inspireren of maken. De suggesties voor portretmotieven pasten in vijf categorieën: musici en componisten; historische figuren, waaronder de 'stichters' van Europa; wetenschappers; filosofen en schrijvers; en kunstenaars. De meeste van deze categorieën bleken weinig controversieel, maar dat gold niet voor de historische figuren. Hierbij erkende men dat met name **bepaalde leiders of politieke figuren voor verschillende groepen burgers verschillende dingen konden betekenen en daarom niet voor iedereen een aanvaardbaar motief konden zijn**. Zodra dit in een focusgroep eenmaal ter sprake was gekomen, won deze zienswijze aanhang en waren de deelnemers het er vaak over eens dat zulke figuren maar het beste vermeden konden worden, ten gunste van personen die algemeen geprezen of gerespecteerd werden.

Europese waarden

Deelnemers die thema's uit deze categorie voorstonden, voerden daarbij meestal aan dat **Europa min of meer synoniem was met waarden als eenheid, vrede, democratie, mensenrechten, vrijheid, gelijkheid, respect voor diversiteit en inclusie**. Ze stelden bovendien dat deze waarden landsgrenzen en sociale hiërarchieën te boven gingen en Europeanen verbonden en verenigden en een gemeenschappelijke identiteit verleenden. Sommige deelnemers wezen er ook nadrukkelijk op dat deze waarden in feite bepaalden hoe de Europese burgers leefden en dus meer directe relevantie voor hun dagelijks leven hadden dan andere populaire thema's, zoals monumenten en prominenten. Er heerste duidelijk het gevoel dat deelnemers deze waarden helderder voor ogen hadden vanwege de Russische invasie in Oekraïne, die tijdens het veldwerk dreigde (en losbrak) en die als bedreiging van vrijheid en democratie werd gezien. Het aantal groepen dat overwoog waarden op de shortlist te zetten was echter aanzienlijk groter dan het aantal dat dat ook echt deed: uiteindelijk vond men deze thema's te abstract om op een bankbiljet uitgebeeld te worden.

Deelnemers hadden vaak moeite om waarden in concrete motieven te vertalen. Drie typen motieven kwamen bovendien: een witte duif als symbool van vrede en vrijheid; mensen die elkaars hand vasthouden of elkaar omarmen als symbool van solidariteit, democratie, eenheid en verbondenheid; en handen (handen in een kring, uitgestrekte handen, handenschudden), die met samenwerking, solidariteit, gemeenschap en gelijkheid werden geassocieerd. Andere waardemotieven die de ronde deden waren vrouw Justitia en de weegschaal van de gerechtigheid (als motief bij mensenrechten, gelijkheid en respect); het vredesteken; open grenzen of slagbomen (als motief bij vrijheid); en motieven van samenzijn en inclusiviteit, zoals bij elkaar staande mensen, de kaart van Europa en samen getoonde Europese vlaggen.

Wetenschap en vooruitgang

De voorstanders van dit thema wezen op de vele **uitvindingen, ontdekkingen en technologische vorderingen die hun oorsprong vonden in Europa** en zich van daaruit over de wereld hebben verspreid. Ze merkten daarbij op dat zulke thema's op de bankbiljetten een belangrijke educatieve functie zouden vervullen doordat burgers zich bewuster zouden worden van wat er in Europa was bereikt en daar meer over zouden willen weten. De categorie motieven die het vaakst werden voorgesteld waren Europese uitvindingen en ontdekkingen, met name op het gebied van vervoers-, energie- en ruimtetehnologie, sterrenkunde, medische ontdekkingen en technologieën, natuurkundige ontdekkingen, industriële of werkgerelateerde apparatuur en technologie en communicatietechnologie. Ook werd vaak voorgesteld om voor de motieven specifieke wetenschappers, uitvinders of ontdekkingsreizigers zelf te gebruiken. Net als bij het thema portretten vroeg een klein aantal deelnemers zich echter af of men wel specifieke wetenschappers of uitvinders moest afbeelden, omdat sommigen personen tot verdeeldheid zouden kunnen leiden en het belang dat aan hen (of hun uitvindingen/ontdekkingen) wordt toegeschreven mettertijd verandert en van land tot land kan verschillen.

Kunst

In het zuiden en westen van Europa werd kunst vaker als thema gekozen dan elders. Volgens de voorstanders van dit thema **behoort kunst tot de beste, bekendste en meest unieke kenmerken van Europa**. Net als bij de thema's natuur en monumenten en iconische plekken meende men dat kunst op bankbiljetten de belangstelling en nieuwsgierigheid van de burgers kon prikkelen, zodat ze zouden willen weten waar die grote kunstwerken gemaakt en te zien waren. Meer praktisch dacht men bovendien dat kunstthema's bijna per definitie esthetisch zeer aantrekkelijke ontwerpen voor bankbiljetten zouden opleveren. Specifieke kunstmotieven die werden voorgesteld waren: grote kunstwerken, schilders en beeldhouwers, kunstgeschiedenis en verschillende -stijlen, dans en dansers, gebouwen en bouwkunst, en muziekinstrumenten en -genres. De discussie over kunstmotieven werd vaak inclusief gevoerd: de nadruk lag op de manier waarop motieven verschillende thema's of landen konden voorstellen en combineren. Tot de genoemde voorbeelden hoorden kunstenaars als Leonardo da Vinci, die staat voor zowel kunst als wetenschap en uitvindingen; antieke standbeelden als symbool van kunst, geschiedenis en de waarden van de beschaving; landschapsschilderijen, die kunst aan natuur paren; en kunstmotieven die verschillende landen voorstellen.

Andere redelijk populaire thema's

Andere redelijk populaire thema's die uit de focusgroepen naar voren kwamen (zij het minder vaak dan de eerder genoemde), waren geschiedenis en historische gebeurtenissen; gewoonten en gebruiken; eten, drinken en kookkunst; cultuur; het milieu en duurzaamheid; kaarten en geografie; sport; talen; de vlaggen van de lidstaten en reizen en vervoer. Thema's die maar weinig werden genoemd (in maar een of twee focusgroepen) waren onderwijs, godsdienst, familie, publieke en sociale voorzieningen en berichten/tekst.

Gemeenschappelijke ontwerpelementen⁴

⁴ Gemeenschappelijke ontwerpelementen zijn beelden of symbolen die geen verband houden met het thema maar die praktisch nut hebben of de Europese identiteit uitdrukken.

Wat betreft het thema en de motieven van de huidige eurobankbiljetten: de bekendheid met de gemeenschappelijke ontwerpkenmerken was over het algemeen vrij gering. De deelnemers zeiden vaak dat ze deze kenmerken nooit hadden opgemerkt of er geen aandacht aan hadden geschonken. Desgevraagd zeiden ze vaak dat er teveel gemeenschappelijke ontwerpelementen waren, waardoor de bankbiljetten in hun geheel 'druk' en overvol werden. Die mening werd versterkt door het idee dat sommige elementen overbodig waren, vooral de combinatie van de vlag van Europa en de ring met de twaalf sterren.

Men was het er in grote lijnen over eens dat de belangrijkste gemeenschappelijke ontwerpelementen de volgende waren:

- de **ring met de twaalf sterren**;
- de **Europese vlag**;
- de **kaart van Europa**;
- het **€-teken**;
- de naam **'euro' in drie alfabetten**;

deze elementen waren namelijk gemakkelijk herkenbaar, toegankelijk en bruikbaar.

Het minst belangrijk werden de volgende ontwerpelementen gevonden: het portret van Europa, de handtekening van de president van de ECB en, in mindere mate, andere symbolen, zoals het ©-symbool of het letterwoord ECB in alle talen. De deelnemers kenden het portret van Europa eigenlijk niet en brachten het ook niet in verband met het begrip Europa of de Europese identiteit. De handtekening van de president van de ECB en andere administratieve ontwerpelementen vond men moeilijk te zien en te begrijpen en ook niet erg functioneel.

Desgevraagd deden de deelnemers enkele suggesties voor **nieuwe gemeenschappelijke ontwerpelementen**, zoals (delen van) de Europese Conventie van de rechten van de mens of het Europese volkslied, een afbeelding van het Europees Parlement of de vlaggen van alle EU-lidstaten. Ook werd voorgesteld om in plaats van de bestaande kaart van Europa alleen de eurolanden af te beelden en om minder varianten van de afkorting ECB op te nemen.

Overige suggesties voor nieuwe eurobankbiljetten

De deelnemers werd ook gevraagd of er nog andere factoren waren waarmee volgens hen bij het ontwerp van nieuwe eurobankbiljetten rekening gehouden moest worden. Ze wezen er nadrukkelijk op dat de biljetten **simpel en niet te druk** moesten worden, en daarnaast **kleurig, levendig en in het oog springend**. Sommige deelnemers wezen ook op het belang van contrasterende kleuren voor de verschillende coupures, zodat ze gemakkelijk te onderscheiden waren. Een paar focusgroepen vonden het belangrijk om aan de huidige contrasterende kleuren vast te houden, omdat gebruikers daar inmiddels aan gewend waren. Ook werd voorgesteld de verschillende coupures van kenmerken te voorzien waarmee ze voor mensen met een visuele beperking herkenbaarder en gemakkelijker uit elkaar te houden waren, zoals elementen in braille of verschillende onregelmatige randen.

Daarnaast waren er deelnemers die eurobiljetten wensten die kleiner waren, of allemaal even groot, zodat ze gemakkelijker in de portemonnee pasten. Sommige deelnemers zagen het liefst bankbiljetten op plasticbasis, want die gingen langer mee, terwijl anderen juist het belang van duurzame grondstoffen benadrukten.

Om de algemene acceptatie van het definitieve ontwerp te bevorderen riepen deelnemers in verschillende landen ertoe op het publiek bij het ontwerp van nieuwe eurobiljetten te blijven betrekken.

Conclusie

Op het meest fundamentele niveau toont dit onderzoek **de te verwachten uitdagingen bij het**

maken van een ontwerp dat in alle lidstaten en onder verschillende groepen burgers breed wordt geaccepteerd. Eén van die uitdagingen betreft de uiteenlopende (en tot op zekere hoogte strijdige) verwachtingen die binnen de focusgroepen bleken te leven. De deelnemers wensten enerzijds een ontwerp dat steunt op universele, inclusieve beginselen, maar vertoonden anderzijds juist een grote voorkeur voor het tot uiting brengen van de verscheidenheid van de lidstaten, in de vorm van hun fysieke kenmerken, cultuur of bijdrage, zij het binnen de context van de EU als geheel.

Desondanks waren er zes thema's die duidelijk bij veel deelnemers van alle leeftijden en nationaliteiten aansloegen: **natuur; monumenten en iconische plekken; portretten; Europese waarden; wetenschap en vooruitgang; en kunst.** Van deze thema's sprongen natuur en Europese waarden eruit: ze spraken zeer veel mensen aan en men dacht dat ze het minst controversieel zouden zijn. Dit verklaart ook waarom ze in de loop van de discussies verder aan populariteit wonnen. Thema's als monumenten en iconische plekken, portretten en geschiedenis waren weliswaar ook populair, maar men vond ze riskanter en dacht dat het moeilijker zou zijn er motieven bij te vinden die in heel Europa weerklank en acceptatie zouden vinden.

Tegelijkertijd bleek bij het bespreken van mogelijke thema's en, meer nog, van bijbehorende motieven **dat sommige thema's elkaar duidelijk overlappen.** De deelnemers zelf wezen al op mogelijke combinaties van thema's in één ontwerp, zoals natuur en duurzaamheid; portretten en wetenschap en/of geschiedenis; wetenschap en geschiedenis; kunst en geschiedenis; kunst en natuur; Europese waarden en duurzaamheid; en Europese waarden en taal.

De deelnemers bedachten meestal een groot aantal verschillende motieven bij elk van hun favoriete thema's, al vonden ze dat om bovengenoemde redenen wel lastig. Voorkeursmotieven hadden bepaalde kenmerken gemeen: **schoonheid of luister, verwijzingen naar de groot(s)heid** (qua kenmerken of bijdrage) of **kracht** (qua waarden en dynamiek) **van Europa.** De deelnemers vonden de **herkenbaarheid** van motieven ook erg belangrijk en leken die soms zelfs te zien als voorwaarde om zich met de bankbiljetten te kunnen identificeren.

Ten aanzien van het tweede onderzoeksdoel, inzicht in de meningen over en voorkeuren voor de **gemeenschappelijke ontwerpelementen** van de ES2, kwam uit deze studie een duidelijke en consistente voorkeur voor bepaalde elementen boven andere naar voren, zoals hierboven beschreven. Minstens zo belangrijk als deze inzichten was wat het onderzoek liet zien over hoe deelnemers gemeenschappelijke ontwerpelementen in het algemeen beoordeelden. Ontwerpelementen die **gemakkelijk herkenbaar, toegankelijk en functioneel** worden gevonden genieten duidelijk de voorkeur. Deze criteria zouden daarom mede kunnen dienen als parameters bij het bepalen van nieuwe gemeenschappelijke ontwerpelementen.

Opbouw van dit verslag

Het volgende hoofdstuk van dit rapport bevat een uitvoerige beschrijving van de achtergronden van het onderzoek en de gehanteerde methoden. In hoofdstuk 2 wordt behandeld wat het voor de deelnemers betekent om Europeaan te zijn. In hoofdstuk 2 wordt gekeken naar het beeld en de waardering van de huidige serie eurobankbiljetten en in hoofdstuk 4 worden de voorkeursthema's en -motieven voor nieuwe eurobankbiljetten beschreven. Hoofdstuk 5 gaat over de voorkeuren van de deelnemers voor gemeenschappelijke ontwerpelementen en hoofdstuk 6 over de overige kwesties die volgens de deelnemers van belang waren voor het ontwerp van nieuwe bankbiljetten. Hoofdstuk 7 bevat de belangrijkste conclusies van het onderzoek. Aanvullende informatie is opgenomen in de bijlagen.